

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena : Na celý rok ... 4 koruny -- hal. Na pol roka ... 2 " -- " Na štvrt roka ... 1 " -- " <i>Jednotlivé číslo 8 hal.</i>	Zodpovedný redaktor : Dr. ALEXANDER ERNSZT, púp. komorník. Majiteľ a vydavateľ : JÁN MOLNÁR.	Redakcia a vydavateľstvo : Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 77. szám. sem sa majú posielať predplatky, taktiež dopisy do novín, ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dia každý. Rukopisy sa nazpak nedávajú.
--	--	--

Organizujeme kresťanskú ľudovú stranu.

Napísal: Štefan Haller, krajinský vyslanec kresťanskej ľudovej strany.

IV. Osud kresťanskej ľudovej strany.

Čo je toho príčinou, že v uhorskom parlamente krajinskí vyslancovia panujúcej väčšiny všetko iné zastupujú, len nie záujmy svojho okresu a svojich voličov? Ako sa to mohlo stať, že táto strana vôbec povstala a prišla ku väčšine? Toho jednou príčinou je politická neučenosť a nesbehlosť nášho volebného obecnstva. Naše obecnstvo riadne nečíta noviny tej strany, ku ktorej patrí. V politickom ohľade není poučené a vzdelané, Politické stránky u nás len pred samými voľbami zaoberajú sa s volebným obecnstvom. Vtedy začína sa kortošovanie, hrozné sem-tam lietanie a kapacitovanie. Obyčajne ten kandidát má výhľady na víťazstvo, ktorý má prefikanejších kortošov a plné kapsy peňazí alebo osobne známejší je v okrese ako jeho protikandidát. O tom ani reči byť nemôže, že by v okrese kandidát opierať sa mohol na volebné obecnstvo, ktoré v politickom ohľade od rokov poučovala a vzdelávala daktorá politická strana. S poučovaním ľudu, s vysvetlovaním jej programu, okrem kresťanskej ľudovej strany, nezaobera sa ani jedna politická strana. Voličia strany príležitostne znajú hesla ich vodcov, o ich obsahu a významnosti ale nemajú ani pochopu. Zvlášte to nevedia, čo pod heslami strany rozumejú vážni jej vodcovia.

Následkom politickej neučenessi a nesbeh-

losti volebného obecnstva, každá politická strana prinútená je z pádu na pád znovu podmániť si voličov okresu. Toto podarí sa jednému kandidátovi, druhému ale sa nepodarí, čoho následkom je, že takrečené inventárne, za isté držané okresy, veľmi ľahko dostanú sa do rúk protivej strany.

Najviacej zazlievať sa musí, že politické strany u nás takmer zcela zanedbaly organizáciu volebného obecnstva. *Každá strana zameškala previesť organizáciu voličov, čo v cudzozemsku je pevnosťou, tajemstvom úspechov a vysvetlením rozhodného smeru krajinských politických stránok.*

Nesorganizované volebné obecnstvo je kľatbou Uhorska. Tomuto treba pripísať klesanie opozičných stránok, toto je príčinou vzťahania sa všestrannej hroznej korrupcie, toto prekáža riadne a zákonné účinkovanie parlamentu a zapríčiňuje prekvapujúce obraty v politike, ktorým nevedia porozumeť v cudzozemsku a ktoré by sa nikdy neboly mohly udať, keby opozičné strany byly sa staraly o politické vzdelávanie a náležité poučovanie svojich voličov.

Opozičné stránky značné porážky utrpely pri posledných krajinských voľbách a to zvlášte preto, že neboly náležite zorganizované. Kresťanská ľudová strana tiež utratila niekoľko okresov. Protivníci nad tým div z kože nepovyskakovali od radosti. Roztrusovali už i také falošné chyry, že kresťanská ľudová strana zanikla. Darmo sa však tešili nepriateli kresťanskej ľudovej strany, bárs má aj menej okresov, ona predsa aj včul skalopevne stojí; že utratila niektoré okresy, to zvlášte tomu treba pripísať. *že voličia tých okresov neboly náležite organizovaní.*

Z druhej strany ale úradníci verejnej správy na celej čiare prevádzaly taký neslýchaný terror, že podobného posiaľ snáď nikdy nebolo v Uhorsku, k tomu náhončí politickej trojice Lukács-Tisza Khuen, státisíce korún vyhodili na doplácanie voličov a dušekupectvo prevádzali najväčšou nestydatosťou. Slabo organizovaní, za kresťanskú ľudovú stranu ináč oduševnení voličia nevládali odolať hroznému terroru a hnusnému podvodu, to ale neznamená čisté víťazstvo protivnej strany. Tým menej nasleduje z toho, že kresťanská ľudová strana zanikla. *Aby ale táto opravde kresťanská a ľudová strana v budúcnosti nebola vystavená podobným nehodám, pevne organizovať ju treba po všetkých okresoch. Náležite organizovaní, v politických záležitostiach dôkladne poučení, disciplinovaní voličia, smele a zmužile postavíte sa na nohy proti každému druhu nápadom k utlačeniu ich presvedčenia namiereným a neni tej moci, ktorá by ich hatila, aby nehlasovali na svojho kandidáta, bo v jeho víťazstve spatrujú nie jeho, lež aj víťazstvo svojej strany a svojho presvedčenia.*

Kde volebné obecnstvo neni organizované a v politických otázkach náležite poučené, tam akejkoľvek politickej strane hrozí ešte aj iné nebezpečie. Volebné obecnstvo pozostávajúce z politických analfabetov, nezná vyššie politické ohľady, nevie nahliadnuť príležitostne vznikajúce nutné pomery a následkom toho nevie zodpovedne posúdiť účinkovanie svojej strany. Preto keď jeho strana dočasne zmení smer jej účinkovania, keď nútená okolnosťami zaoberá sa s novými problémami, bez toho, že by sa zrekla jej zásad, politicky nepoučení a nesbehlí jej privrženci vstave sú ju upodozrievať, že zmenila jej program. Poiom ale neni nič ľahšieho ako pri voľbách, stať najlepší prostriedok, využívať toto upodozrenie a pri nasovanej všestrannej konfúzii celú politickú stranu vytisnúť z jednej-druhej pevnej pozície. *Všetko toto ale bolo by nemožné, keby politické stránky mali účinnú, čistú, ku každému voličovi siahajúcu organizáciu, ktorá medzi voličmi a poslancami strany sprostredkovala by obcovanie a voličov o tom vedela by presvedčiť, že jedno alebo druhé stanovisko, aké zaujíma strana, zodpovedá jej programu alebo ďalším jej cieľom.*

Politické stránky cudzozemska majú takú

organizáciu. K utvoreniu a udržaniu jej vynakladajú tak veľké práce, ako k ich účinkovaniu v parlamente. Následkom toho sú stabilné. Vývin ich je zcela prirodzený. Ich voľby nezávisia od prekvapujúcich prípadností. Rozumie sa, že aj ich politika je o veľa vydatnejšia, bo tam žiadnej vláde ani len na myseľ prísť nemôže, aby peniazmi, násilienstvom, bez všetkého programu, pri voľbách zničila daktorú jej neprijemnú stranu alebo účinkovanie jej v parlamente hatila vyhrázaním sa novými voľbami. Ponevác v cudzozemsku dobre vedia vlády, že takým spôsobom nemôžu prísť ku cieľu, preto im nepozostáva iného ako nastúpiť cestu porozumenia. *Z tej príčiny aj zákonodarstvo je tam to čo skutočne má byť v každej parlamentárnej krajine, kompromissum všetkých v krajinskom sneme zastúpených smerov, snáh a záujmov. Ne-panuje tam absolutismus jednotlivej strany, zdánlivá ústava a lživý parlamentarismus.*

Politických stránok organizácia, je ten pevný základ, z ktorého vyčnieva zdravý parlamentarismus cudzozemska. Ponevác u nás nielo podobne pevnej organizácie, preto panujú tu: jednotajné krízy, prevraty, všestranne záhubná stagnácia, v celom obore verejného života hnusná korrupcia, vláda ako Augiusová maštal.

JAN JEZSÓ †

farár mellecký.

Práve teraz, keď chceme organizovať kresťanskú ľudovú stranu, keď veľkú potrebu máme na každého jedného vodcu, odobral sa od nás Ján Jezsó farár mellecký, od počiatku horlivý, oduševnený úd, ba apoštol kresťanskej ľudovej strany.

Nebohý bol všestranne známy ako neohrozený bojovník za zásady kresťanskej a za práva ľudu. Pred ním neoceniteľná bola jeho svätá viera, ukrivdenému ľudu ale úprimne a zo srdca prial vždy tie práva, ktoré mu tak dľa zákonov, ako aj od prírody prislúchajú. Znal on ľud a všetky jeho potreby a biedy. Preto mal aj odvážlivosť a smelosť verejne a bez obalov povedať čo mu na srdci ležalo. Dokázal to všade

kde sa len obrátil. Bol on opravdovým otcom svojho ľudu!

Verejne a smele bojoval za víťazstvo kresťanskej ľudovej strdny, mnoho trpel za ňu, neustále sa trápil a unúval, až konečne ťažko ochorel od veľkej práce a zanechal nás vo veľkom zármutku.

Triročná choroba, suchotiny mozgov, zlomila jeho obrovskú životnú silu, ktorá v celej veľkosti objavila sa na smrteľnej jeho posteli, bo len ťažko prevládala ho smrť. V pondelok 22. septembra popoludní o 3. hodine v prítomnosti svojho otca a sestier vrátil svoju dušu. Stvoriteľovi v Budapešti v sanatóriume Pajora. Tak jeho rodina jako i všetci, ktorí ho milovali, zvlášte biskupi *Mailáth* a *Prohászka* čo mohli vynaložili, aby tohoto nadaného kňaza oratovali, všetko ale bolo márne, vzdor toho, že aj operácia sa podarila.

Jan Jezsó narodil sa roku 1874. v Čachticiach, v nitrianskej stolici. Teológiu odbavil v Ostrihome. Bol on obľúbeným žiakom biskupa *Prohászku*. Jako kaplán účinkoval vo Voderádoch, v Dolnej Strede, v Komárne, v Zlatých Moravciach a v Opatovciach. V zlatomoravskom okrese pri boku Alexandra *Karácsonyiho* on organizoval kresťanskú ľudovú stranu a od šiest rokov jako farár mellecký túto organizáciu i naďalej držal vo svojich rukách, natoľko, že zástavu kresťanskej ľudovej strany trikrát doviedol k víťazstvu. Faru svoju priviedol do poriadku, veriacich svojich príkladne viedel a všetko vykonal, aby na neho sverený ľud, jako horlivý duchovný pastier vychoval v kresťanskom duchu. Večný kňaz: Kristus Pán dozaista už odmenil svojho verného sluhu za to všetko dobré, čo vykonal okolo rozširovania jeho Cirkvi.

Mrtvolu nebohého 23. septembra zasvätil *Aladár Reviczky* úd lazaristov. Pri tomto zasvätení prítomní boli: pápežský praeláti *Ján Molnár*, praelát-kanonik *Ferdinad Rott*, hlavný správca Jednoty *Alexander Ermszt*, krajinskí vyslancovia *Štefan Haller* a *Karol Huszár*, redaktor *Béla Turi* a viacerí iní duchovní. Po zasvätení mrtvolu vlakom odviezli do Vrabiel a ztadiaľ na žiadosť nebohého do Melleku v tekovskej stolici.

Pohrab za všeobecnej sústrasti v piatok 26. septembra prevedený bol v Melleku. Na pohrabe

súčastnili sa nielen okolití kňazi a ctitelia zosnulého, lež aj obecnstvo celého okolia. Boli tam zastúpené skoro všetky obce okresu zlatomoravského. Prítomná bola tam ale aj inteligencia okolia. Medzi inými tam boli: *Ján Bartos* vyslanec okresu zlatomoravského, ktorý v osobe Jána Jezsó ztratil svojho najväčšieho podporovateľa. Ďalej prítomní boli opát-farár *Karol Pintér*, farári *Alexander Karácsonyi*, dr. *Koloman Haiczl*, *Jozef Harits*, *Jozef Pojtek*, *Ján Martinkovics*, *Erneszt Koszecz*, *Ignác Liss*, *Michal Grancsics*, *Ján Jakubovics*, *Koloman Cservenka*, *Ján Biringer*, *Heinrich Klimcsik*, *Karol Saross*, *Štefan Horánszky*, *Ján Novotny*, *Valer Bachraty*, *Ladislav Szankovics*, katechéta *Jozef Bednarik*, farár na odpočinku *Ján Lukács*, administrátor *Berényi*, farár *Simonsich*, kapláni *Jozef Mucha*, dr. *Franc Horváth*, *Eugen Trebaticky*, *Julius Bocsák*, *Jozef Vassicsek*. Z pomedzi svetských prítomní boli: cis. a král. komorník *Béla Dóry* a jeho syn, statkár *Császár* a jeho syn, hlavný slúžny *Koloman Gáldy*, okresný lekár dr. *Koloman Oravec*, pravotár *Julius Kovács*, okresný notár *Štefan Svarba*, správca železničnej stanice *Zoltán Nagy*, árendátor *Ernest Mátrai* a viacerí iní. V úplnom počte prítomní boli aj učitelia celého okolia.

Kostol preplnený bol nariekajúcim národom. Svätú omšu slúžil *Karol Saross*, farár obce Barsfüss, pohravné obrady ale za prítomnosti všetkých kňazov odbavoval *Karol Pintér* opát-farár zlatomoravský. Pod sv. omšou cirkevné piesne prednášali učitelia okolia. Po zasvätení pri hrobe farár *Karol Saross* v mene kňazov a veriacich povedal do srdca vnikajúcu reč, ktorá hlboko dotkla sa všetkých prítomných. Nebolo očí ktoré by neboly slzily. *Ján Bartos* krajinský vyslanec v mene krajinskej a okresnej kresťanskej ľudovej strany od nebohého odobral sa hlboko dojímavými slovami.

Daj Bože večné odpočinutie zosnulému! Vy veriaci ale zachovajte si verne jeho pamiatku a účinkujte a pracujte vždy podľa jeho príkladov a učenia!

Kresťanský svetový názor je blahonosný bez výmienky pre každého.

Altruistická banka.

(Ako šafária s našimi peniazmi.)

Viacrát sme poukázali na to, že jak ľahko-myselne manipulujú u nás krajinské peniaze a že koľko je v Uhorsku takých mungovských zbojníkov, ktorí sbohatnú z peňazí chudobných ľudí. Poukázali sme aj na to, že aké obchody prevádzajú istí vládni pánovia na škodu krajiny. Obchody tie sú opravdové krádeže a predsa nebolo pádu, že by boli pred súd postavili takého munga, ktorý krajinu a jednotlivých okráda.

Včul zase ztrhneme závoj z jedného munga, ktorý výborný obchod urobil na škodu krajiny. Začneme s tým, že je u nás jedna banka, ktorá za štátne, teda za peniaze daňujúcich občanov skupuje pozemky, ktoré potom parceluje pre malých gazdov. Je to «altruistická banka». Štátna ustanovizeň. Kto si prečíta stanovy tej banky, domnieva sa, že je to ustanovizeň chvalitebná so vznešeným cieľom. Žiaľbohu však, dosavadne obchody tej banky o tom svedčia, že správa jej vôbec slúži celkom iným cieľom, aké si vo stanovoch vyznačila, bo žalôb a sťažností toľko dvíhajú proti altruistickej banke, že to vyvoláva pohoršenie širokého obecnstva.

Rôzne škandále vyšly na javo, snáď preto, bo správa tejto banky pozostáva zo samých

Zenská ako fiškál, v úradnom kroji.

mungov a najvyšších štátnych úradníkov, ktorí ako celý svet vie, nie stvorení sú ku práci. Snáď

z tejto príčiny ako keby sa nestarali o ústav. Tak sa v ňom manipuluje, že to prv-neskôr

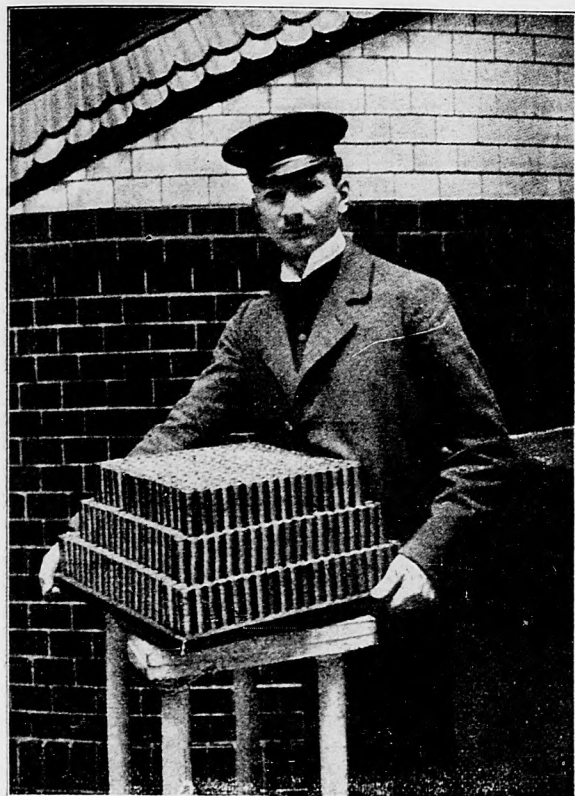

Svätý Gerhard poučuje pohanov Uhorska.

povede k istému krachu. Cieľom tejto «altruistickej banky» je lacné parcelovanie, lenže dokázané je, že nikto v krajine neparcelluje tak draho, ako práve altruistická banka. Jako počala svoje účinkovanie, obecnstvo prišlo na čisto s celou bankou a to bola verejná mienka o nej, že tá banka nie že by pomáhala malým gazdom, lež ich zdiere. Banka takmer nerobí iné, len čo majetky zlomených a po krky zadlžených mungovských statkárov a magnátov skupuje, ktoré potom za tak vysokú cenu parceluje, že to ani takí sedliaci nekúpia, ktorí ináč aj s úžerníkmi pustia sa do obchodu. Pravda, že také drahé parcelle nikto nekúpi a následkom toho ostanú na krku altruistickej banky a donášajú len nepatrné úroky. Pri takom obchode iní podnikatelia vyšli by na vnivoč. Nie tak altruistická banka, bo túto vláda kŕmi peniazmi.

Že jak nesvedomite patričných gazdov zdiere tá banka o nejž píšeme, dokázalo sa to i pri parcelovaní pozemku biskupa satmárskeho. Satmársky pán biskup totiž s tou bankou

spravil kontrakt poľahne pozemku, ktorý nachádza sa v hevešskej stolici. Banka odkúpila pozemok a parcellovala ho. Gazdovia, ktorí sa

Jeden million korún v zlate na jednej hromade.

o parcelle prihlásili v deputácii, išli za satmárskym biskupom, prosiac ho kolensky, aby zrušil kontrakt s bankou, bo ináč ostanú žobrákmi.

Takéto nešťastné obchody prevádza altruistická banka. A že ona nenie ku zveladeniu malým gazdom, ktorí dychtia po kúsku zeme, lež viac ku pomoci ľahkomyselným mungom, ktorí topia v dlžobách. Toto vidíme z nasledovného pádu. Je v Trenčianskej obec Révvalu. Bol tam jedon pozemok, jehož majiteľom bol mungovský poslanec gróf Ján Pongrácz. Majetok ten je asi sedemsto jochov veľký, z čoho 11 jochov padne na vnútorný grunt. 272 jochov je oráčiny, lenže grunt ten skoro každý rok voda zaplaví, preto aj nemá veľkej hodnoty. Tak podobne aj lúky, ktorých je 138 jochov, dávajú tiež len kyslú šarinu a trsf. Ostatné zeme nestoja nič, bo sú zčiasťky hlinačky, výmole a neúrodné prieložy. Z celých sedemsto jochov len 210 je príma oráčiana.

Gróf Pongrácz dávno hľadal kupca na jeho chýrny pozemok, ktorý mu viac starosti robil, ako osohu donášal, lenže nenašiel blázna, ktorý

by bol Pongrácovské výmoly a močariniska odkúpil. Pán gróf za 400.000 korún núkal svoje pánsťvo, lenže ho každý vysmial. Kto by dal za ledačo tolké peniaze, keď tie bez namáhania donesú väčšie úroky ako révvalušské pánsťvo. Keď Pongrácz videl, že jeho dominium v celkosti nikto nekúpi, núkal ho v parcelách... Ani tak sa nenašlo kupcov. Vo svojom zúfalstve žaloval sa v mungovskom klube, aký je on nešťastný s jeho pánsťvom a tam našiel priateľov, ktorí mu poradili, aby šiel ku ministrom, tí doista najdú kupca pre jeho dominium. A vskutku; ministri na altruistickú banku upravili Pongráca a banka kúpila jeho révvalušské dominium, nie za 400.000, ako ho Pongrácz ponúkal, lež za **757.400** korún, teda skoro za raz tolko.

Ctený čitateľ sa doista zarazí nad touto neslychanou kúpou. Načo sa rozčulovať, načo sa hnevať, veď predavateľom majetku bol mungo. Pri takom nepríde do ohľadu, či ten majetok hoden je tie peniaze, iba na to sa hľadá, aby čím viac peňazi dostal patričný mungo, veď to ide z krajinskej pokladnice, do ktorej aj my platíme.

Vy sa nazdávate, že altruistická banka šťastnejšia bola s Pongrácovským pánsťvom a že najšla naň kupcov. Veru nie, hoc na tom okolí

Juansikay, praesident čínskej republiky.

veľa je takých gazdov a roľnikov, ktorí by zem kúpili. Ani pes sa nehlásil za kupca. Medzi

týmito okolnosťami altruistická banka celý ten pozemok za 15.000 korún ročnej árendy prepustila istému židákovi z Bogoslovíc, toto sôpovie 2% úrokom od kúpnej ceny. Pravda, je to výborný obchod.

Nezapomnime, čo som v článku tomto viackrát opakoval, že altruistická banka štátne, vlastne naše peniaze mŕha tak nesvedomite, preto tá banka skutočne už dozrela, aby ju rozbili. Napokon peniaze daňujúcich občanov nie sú k tomu, aby s nimi napchávali kadejakých zadlžených mungov. Takú správu, ktorá takto šafári s verejnými peniazmi, treba pred súd postaviť. Ozaj už dosť bolo toho mungovského zbojstva!

Ondrej Hladký.

Z Nitrianskej stolice.

Figliarstvo našich mungov.

Nitrianskí mungovia od radosti div čosik do galhot nepustia. Pri tejto behačke vo svojich novinách také chýry roztrubujú, že človek, ktorý zná nielen nitrianskych mungov, lež aj pomery chýrnejšej našej stolice, čuduje sa, ako môže voľakto tak zhybovať a zavádzať ľahkoverných ľudí.

Čo sa stalo v Nitrianskej?

Nič iné, len že Štefan Crausz nadžupan na pozvanie niektorých mungov okresu prievidského, dňa 14. septembra prišiel do tohože okresu, že vraj úrady prehliadať. Pán fõispán od dávna sa chystal prekonkť tú svatobnú cestu, lež vždy sa obával, že s jeho návštevou ešte lepšie roznieti náruživosť ľudákov, ktorí na krajinských voľbách v Nitriansku dľa vôle a rozkazu fõispána prevedených, mnoho úražok a komisností utrpeli nielen od volebného predsedu holičského Csemeza, lež aj od jeho náhončích, pisarov, notárov a kadejakých pobeťahov. Ľudáci nikdy nezabudnú tie komisností a neodpustia to fõispánovi Crauszovi.

Od voľby však veľa času uplynulo. Za ten čas isté rany zacelely a mnohé veci zabudli ľudáci okresu prievidského. Pritom aj obdržali isté zadosťučinenie, bo veď nezákonnite ba so zbojníckou brutalitou vyvolený Alojz Rudnay (hojnický prépošť a pusipajtáš Crauszov) vzdal sa mandátu, aby oratoval istých oplanov a za

krajinského poslanca jednohlasne vyvolený bol Koloman Brestyenzsky. To ako tak uchlácholilo rozhorčených ľudákov okresu prievidského.

Po tomto priaznivom obrate fõispán Crausz bezpečne mohol prísť do prievidského okresu úrady prehliadať. Crausz odkázal teda hlavnému slúžnemu, že vtedy a vtedy príde. Hlavný slúžny Abaffy naložil jemu podriadeným notárom, aby sa postarali o slušné privítanie. I začala sa agitácia. Patričné obce, ktoré navštívil mal fõispán, odhlasovali trovy na slávobrány, na osvetlenie, na hudbu, na banderistov atď. Riaditeľstvo postaralo sa však o banketty, bo veď aká by to bola návšteva, keby sa nepilo a nejedlo na zdravie pána fõispána. Poriadky teda boly porobené, len ešte to robilo starost Abaffymu, ako získať duchovných, keď tí bez malej výnimky všetci sú ľudáci. Ponevác ale riaditelia fõispánskych parád jednotajne a všade hlásali, že Craus nie ako vládný politik príde do okresu, lež len ako prvý správca stolice a len v úradnej záležitosti, tak niet príčiny, aby ho aj páni duchovní nepozdravili. Že sa dali namlúviť a že prijali zástoj «slávnostného» a fõispána vítajúceho rečníka, to je súkromná záležitosť tých pánov duchovných, ktorá nijak nesúvisí s ich politickým presvedčením. Lenže mungovia práve na to faktum kladú najväčšiu váhu, že páni duchovní (už tí neliberálni) prítomní boli pri vítaní fõispánom. Z toho uzatvárajú tie blbštvá s ktorými plné sú tie liberálne noviny, ktoré písaly o Crauszovom výlete. Najhroznejšie sprostosti popísal budapeštiansky denník «Pesti Tükör» zvaný. Nuž tieto pouličné novinky poriadne zaviedol voľaký perohryz alebo si to sám redaktor vymyslel. Teda čuj svete, čo píše vyššpomenutý «Tükör». Že vraj Lojzo Rudnay bývalý mungovský poslanec skortešoval všetkých nitrianskych katolíckych kňazov na mungovskú stránku; že vraj na jeho prosbu nešli na stoličné shromaždenie, keď stolica dôveru vyslovila Tiszovi; že na Rudnayho agitáciu kňazi išli vítať fõispána a na preteky oslavovali ho na bankettoch. Fantastičný a tiež aj ľubavý článok s tým končiaci vyššpomenuté pouličné novinky, že držanie sa duchovenstva a ľudových voličov okresu prievidského vyvolalo pohoršenie nitrianskej spojenej opozície, ktorá po tej zrade v stolici založí Andrassyho stranu, ku

ktorej pripojia sa vraj aj pohoršení ľudáci krajiní poslanci.

Opravdivé bláznivé huby popísal «Tükör», po čom prichádza na také uzatváranie, ktoré nemá žiadneho základu a ktoré neobstojí pred súdom spravедlivej kritiky. Veď čo sa stalo v prievidskom okrese? Prišiel ta főispán Crausz a vo viacerých obciach vítali ho doprosta na rozkaz vrchností a za obecné trovy. Že pri tomto vítaní boli aj ináč kresťansko-ľudáckého presvedčenia kňazia, to celej tej veci slúžilo len ku väčšej oslave, lenže z toho neslobodno kuvať politický kapitál. Veď Crausz neprišiel politizovať, hlásali riaditelia főispánskych parád. A len tomuto možno pripísať, že celá návšteva főispánova prevedená bola bez zmätku a treníc. Keby ale Crausz jako korteš prišiel do prievidského okresu, zaiste ušlo by sa mu aj hlučných abugov a viacej záprdkov ako by mu milé boio, bo ľudáci okresu prievidského ešte aj dnes tí sú, akí od dávna boli. Z tých nikdy nebudú mungovia. Tých nezkortešuje ani Crausz ani Lójo Rudnay. Pravda nie, krajanania? *Nitran.*

Spišské mestá.

Vo Spiši nachádza sa 9 mest so sriadeným magistrátom. O našich mestách podávam prítomne nasledujúce zaujímavé dáta, vziaté z najnovšieho popisu roku 1910.

1. *Nová Ves* (Igló) má chotáru 17.925 katastrálnych jutár. Počet obyvateľov obnáša 10.525 pred 10 rokami bolo o 1224 menej, čo zodpovedá 13·2%-om. Ženských je o 399 viac ako mužských. Školopovinných detí je 2289. z tých medzi 12—14 rokom 571. V manželskom stave žije 3615, ovdovených je 731, rozsobašených je 13. Najviac 5104 má materinský jazyk slovenský (48·6%). Maďarov dľa popisu je 3494 (33·2%), Nemcov 1786 (17%), Poliakov a Čechov 112, Rumunov 15, Rusínov 9, Horvátov a Srbov 6. Maďarsky vie 6078 (57·9%). Rímsko-katolíkov je 7933, evanjelikov 1494, židov 661. kalvínov 227, gr.-katolíkov 173 a iného vierovyznania 37. K Novej Vsi prislúchajú Iglóhuta s 576, Iglóvaspatak (Malý Hnilec) s 458, Iglórosztoka s 256, Iglóvéghely (Veľký Hnilec) s 328 a Iglóhollópatak (Mlinek) s 243 obyvateľmi, okrem toho na chotári mesta býva ešte 152

ľudí. Čítať a písať vie 7471, počet analfabetov (čítať a písať nevediacich) odrátajúc deti niže šesť rokov obnáša 1441 (16·2%). Vojakov má Nová Ves 178, ktorí patria k honvédstvu, žandárov 5; maďarsky vie 88 vojakov, čítať a písať vie 153. Domov je 1132, z tých z kameňa a z tehly 821, z války jeden, z dreva 269 a ostatné z miešanej látky. 10 domov má strechu zo slamy, 555 zo škrydlíce a ostatné zo šindela.

2. *Lovoča* (Löcse) má chotáru 18.671 jutár. Počet obyvateľov obnáša 7528, medzi ktorými nachádza sa vojakov 743, žandári sú 4 a ostatní prislúchajú k spoločnému pešiemu vojsku (z vojakov maďarsky vie 335, čítať a písať 445). Žien je o 144 viac ako mužov. Školopovinných detí je 1412 (12—14 ročných je 500). V manželskom stave žije 2347, ovdovených je 536 a rozsobašených je 22. Slovenského jazyka je 3094 (41·03%), maďarského 2410 (32·1%) nemeckého 1377 (17·7%), rumunského 197, ruského 201 a potom sú tam aj Česi a cigáni. Maďarsky vie 4315 (57·5%). Rímsko-katolíkov je 4960, luteránov 939, gr.-katolíkov 745, židov 718, kalvínov 142 a pravoslávnych 24. Čítať a písať vie 4984, analfabetov je 1567 (23·8%). Z pomedzi 856 domov je z dreva, z války 15, z miešanej látky 22, ostatné z tehli a z kameňa. 248 domov je pokryto škrydlícou a eternitom, ostatné so šindelom. Von z mesta býva 213 ľudí. Vzrast obyvateľstva behom 10 rokov obnáša 338 (4·7%).

3. *Kéžmarok* (Késmárk) chotáru má 9618 jutár a obyvateľov 6317. Mužských je o 343 menej ako žien. Školopovinných detí je 1355 (12—14-ročných 478), Nemeckého jazyka je 3422 (54·3%), slovenského 1606 (25·5%) a maďarského 1314 (20·7%). Maďarsky vie 3385. Rímsko-katolíkov je 3454, luteránov 1543, židov 1050 a kalvínov 95. Čítať a písať vie 4481, analfabetov je 942 (17·3%). Zpomedzi 593 domov je z dreva 18, z miešanej látky 10, ostatné sú z kameňa a tehli; 214 zakryto je škrydlícou, plechom a eternitom a 379 so šindelami. Za desať rokov počet obyvateľov rozmnožil sa o 711 (12·7%). V Tátraházi, ktoré prislúcha ku kéžmarku, býva 133 ľudí. (Dokončenie nasleduje.)

Zadovažujte predplatiteľov pre «Kreššana!»

Vyzvanie.

Bratia katolíci!

V jubilárnom roku žijeme. 1600 rokov je tomu, čo Konštantín Veľký, rímsky cisár, tristo rokov prenasledovanej cirkve slobodnú vôľu dal a tiež ju zákonami potvrdil. Týmto činom sa dostal mučedníckou krvou pokropený Križ na svoje miesto. Od tej doby žiari sa tam Križ na čele cirkvi. Nad týmto nemôžeme ľahostajne mimo. My sláviť chceme, nie ale nemo, bo nemo sa len smútiť môže — lež tešiť sa chceme s oduševneným srdcom a s hymnami na ústach. Nemá oslava nie je hodná nás: vnukov mučedníkov. Sláviť chceme, aby sme tým lepšie precítili význam víťazstva Križa a si čím väčšiu katolícku sebedomosť načerpali z tejto významnosti. Hor' sa teda na slávnosť! Prešporský Katolícky Sväz pod hlavným protektorátom Jeho excellencie dr. Jána Csernocha knieža-primasa, cirkevných i svetských hodnostárov a čestného predsedníctva, v Prešporku 12. októbra r. 1913. usporiada

Konštantínske jubileum,

na ktoré katolícke obecnstvo prešporskej stolice a mesta Prešporka povoláva sriadajúci výbor:

Dr. Viktor Kereszty kanoník, cirk. predseda sväzu; Karol Vincze kanoník, cirk. predseda výboru; Vazul Pogány z Csebi u. k. vinohradnícky dozorca, predseda výboru; Evarist Czaykowski páp. komorník, farár; Imrich Nándor farár; Ján Gottlieb umelecký stolár, podpredseda sväzu; Arpád Kazacsay opát-kanonik, mestský farár; dr. Gejza Bozóky professor práv. akad., svetský podpredseda výboru; dr. Jozef Neuman advokát, predseda kat. kruhu; Jozef Fischer podzámočný kaplán; Karol Mann m. radca, verejný tútor, predseda výboru; Koloman Nádaikán, hl. tajomník sväzu.

Všeobecné upozornenia:

1. Menoslov protektorov a čestných predsedov, ďalej konečný i zovrubný program bude v príhodný čas na známosť daný.

2. Cirkevné čiastky slávnosti riadi vdôst. duchovenstvo, o čom sa ct. obecnstvo na zvláštnych plakátoch upovedomí, Cirkevné sláv-

nosti pozostávať budú: z úctenia prev. sviatostí sv. spovedi a zo spoločného sv. prijímania; v páde priaznivého počasia bude i eucharistický prôvod vydržiavaný.

3. Svetské čiastky slávnosti usporiada Prešporský Katolícky Sväz. Programm tento je nasledovný: O pol 11. h. slávnosť mládeže na neskôršie sa ustáliť majúcom mieste. 12. októbra o pol 11. hod. predpoludním slovenské slávnostné shromaždenie vo veľkej dvorane «Bellevue». Doterajší rečníci: pán Ondrej Csambál S. J. a Ján Bartos, krajinský vyslanec. O pol 4. hod. popoludní maďarsko-nemecké slávnostné shromaždenie vo veľkej dvorane Bellevue. O 6. hodine prôvod.

4. Ku slávnostnému shromaždeniu budú vydávané na meno znejúce vstupenky. I. a II. rad 2 kor., III. a IV. rad 1 kor., miesto na statie 50 hal. Kto si vstupenku kúpi, ten dostane jeden, od sv. Otca požehnaný a k tomuto cieľu shotovený pekný odznak s medailou na pamiatku. Na slávnostných shromaždeniach deti nemôžu brať účasť.

5. Odznaky sa zvlášť nedostanú. Tí ale, ktorí ešte vstupenky nedostali i školáci, ktorí na prôvode účasť brať budú, zvláštny odznak kúpiť si môžu (dospeli za 20, dietky za 10 h.), ku ktorému na pamiatku dostanú i jednu od sv. Otca požehnanú medailu.

6. Prešporský Katolícky Sväz úraduje od 15. septembra vo vlastnej kancelárii (Batthyánytér 1. (každý deň a v blumentálskom polievku vymerávajúcom ústave (Suppenanstalt, Pálffy-u.) v sobotu večer od 6. do 8. hod., v nedelu od 4. do 8. hodiny, kde si katolícke obecnstvo vstupenky obstaráť môže.

8. Vstupenku nech si každý čím skôr obstará, ponevác vstupenky budú len v miernom počte vypustené. Bez vstupenky na slávnostných shromaždeniach žiadon nemôže brať účasť. Posledný deň sa vstupenky nedostanú.

9. Prešporský Kat. Sväz vďačne prijme i tie najmenšie milodary, ktoré obrátiť sa majú čiastkou na zaokrytie trov, čiastkou ale na v Prešporku založiť sa majúci ústredný dom katolícky. *Prešporský Kat. Sväz.*

Krestania katolíci, organizujte Katolícku Ludovú Jednotu!

Nedeľné ráno v jednom tirolskom dome.

Mungovské atrocity.

Účtovanie krajinského vyslanca Jána Bartosa.

Krajinský vyslanec zlatomoravského okresu Ján *Bartos* v minulom týždni navštívil dve obce svojho okresu. Do obci *Valkház* prišiel v pondelok popoludní 22. septembra v sprievode özdöckého farára Jána *Jakobovicsa*. Voličia obce s veľkým oduševnením privítali svojho oblúbeného krajinského vyslanca a ubezpečili ho o ich úplnej dôvere a oddanosti. Vo stredu 24. septembra krajinský vyslanec Ján *Bartos* účtovnú reč držal v obci *Nagymánya*, vo *Velkej Máni*. Ako pred voličmi na obecnom dome shromáždеныmi držať chcel svoju účtovnú reč, prišiel ta strážmajster *Štefan Belobrád* s tromi žandármi a krajinského vyslanca vyzval, aby zastavil jeho účtovanie, bo vrábelský hlavný slúžny *nedovolil ho vydržiavať*. Ján *Bartos* nato žandárskeho strážmajstra poučil, že ponevác on, v smysle 104. §. XXXIII. zák. čl. r. 1874, zarovnak aj pod 766. predsedníckym číslom 23. februára 1898. vydaného nariadenia ministerstva vnútra o vydržiavaní účtovania zavčas upovedomil rychtára obce — čo prítomný tam rychtár *skutočne aj dokázal* predložením obdržaného oznámenia — preto aj rozhodne osvedčil sa, že právo má k vydržiavaní účtovania a žandárskeho strážmajstra spolu vyzval, aký ho neprekázal v plnení jeho poslanskej povinnosti, bo ináč prinútený bude udať ho patričnej vrchnosti. Žandársky strážmajster ako videl rozhodné vystúpenie krajinského vyslanca, nechal tam jeho troch žandárov, išiel na poštu a od hlavného slúžneho po telefone pýtal nové nariadenie. — Krajinský vyslanec zatým pokračoval v účtovaní a v jeho reči poukázal na nezákonnosti a neslýchané zneužívania úradnou mocou, aké panujú po celej krajine. Ľud hlučnými ováciami sprevádzal účtovanie svoho vyslanca a ubezpečil ho o ďalšej nezkladnej vernosti a oddanosti. Po účtovaní krajinský vyslanec rychtára obce navštívil v jeho bydle, kde s viacerými obyvateľmi pojednával o významnejších záležitostiach obce. Strážmajster žandárov medzitým prišiel aj do rychtárovho súkromného bydla a s odvolávaním sa *na nové nariadenie hlavného slúžneho, tam prítomných občanov vyzval, aby sa hneď*

rozišli. Proti tomuto nezákonnému nariadeniu hlavného slúžneho, znovu a prísne ohrožoval sa krajinský vyslanec Ján *Bartos*, ktorý ostatne u kráľovského súdu v *Leviciach* skrze pravotára *Eliáša Jójárt* aj trestnú obžalobu zadal proti hlavnému slúžnemu vrábelskému.

O mungovskom sneme.

Porady mungov v krajinskom dome znovu začnú sa 8. októbra. Prvé zasadnutie mungov bude len formálne. Ministri predostrú zákonné predlohy, ktoré vypracovať dali cez letné prázdniny a mungovský snem znovu bude odročený. Mnoho času treba mungom, aby sa potúžili. Čaká totiž na nich veľmi ťažká robota. Musia odhlasovať 50 tisíc rekrútov, viacej sto millionov nových daní a konečne dľa *Tiszovho* plánu soštatniť majú celú verejnú správu a medzi sebou podeliť všetky volebné okresy krajiny.

Rozpoloženie na Balkáne.

Pokoj medzi *Bulharskom* a *Tureckom* je už uzavretý. Prítomne ale zas *Albánci* vedú vojnu proti *Srbom* a *Černohorcom*. Krvavé srážky medzi albánskymi a srbskými čatami opakujú sa každoaeenne. V bitke pri *Dibre* 29. septembra udajne padlo 1200 *Srbov*.

B E S E D N I C A.

Turci idú...

Poveš' z tureckých časov.

Horvátsky napísal *rev. Karol Ferkič*, kat. farár. — Volne poslovenčil *rev. Jan Králíček*, S. J.

X.

Napred v mene Božom!

Glogovnica počnúc od *Križoviec* tečie raz širšou, raz užšou dolinou medzi dvoma kopcami. Východnému kopcu je *glogovnica* bližej, na nektorých miestach ho i podmýva, napríklad i tam, kde stojí *polianska veža* a *kaplnka*. Práve tam je i *dolina najužšis*. *Kopec* je iba na 200 siah od potoka.

V tejto úzine utáborili sa *Turci*, len čo im *kanóny* ostaly asi na štvrť hodiny pri dedine *Buzadoveu*.

Ako od *štekovho úteku* uplynulo niekoľko minút, už vohnali *Turci* asi 30 nešťastných žien, ktoré pochytili okolo *Vrbovca* a *Rakovca*, *Chudiatka* byly zle oblečené, zcela premoklé a triasly sa od zimy.

Helena prišla k sebe. Medzi týmito nešťastnicami mala predsa trocha potechy. Ony sa jej zdaly ešte ne-

šťastlivšie, mnohé celkom zúfaly. Helena ich nahovárala aby sa modlili a dôverovali v Pánu Bohu.

Neprešlo ale ani pol hodiny a zas sa otváraly dvere kaplnky. Biedne ženy Turci zas von vyhnali a s nimi aj Helenu.

Hasan Baša rozkázal, aby do kaplnky voviedli jeho arabské kone, aby im víchor a dážď neškodily a ženy aby inde umiestnili. Celým táborom vliekli nešťastnice. Helena už zúfala, že by sa oslobodily. Ona ale sa na všetko pripravila. Smrť sa jej pozdávala jediným útočiskom i osloboditeľkou z tejto biedy.

Keď už pol hodiny tak blúdily po tureckom tábore, na rozkaz Štumbergov dohnali ich do starého mlyna, čo stál pri Glogovnici medzi Polianou a Buzadovcom. Domáci z mlyna i obyvatelia blízskych dedín utiekli ešte včera do mesta. Dost blízko ktomuto mlynu stály kanóny so strážou.

Len čo ženy v mlyne umiestnili, v hlavnom tábore tureckom pri Poliane nastal veľký krik. Do tábora prebila sa voda z Korušky, z malúckého potoka, ktorý na sever od tábora vlieva sa do Glogovnice a ktorý pre veľký dážď strašne sa rozvodnil. Voda sa brala všetkou silou celým polom. Zaplavila tábor a sdivhla šiatre turecké.

— Allah! Poplava! Bežme na vršok, ináče sa všetci potopíme! — kričali prestrašení Turci.

V tom ale začaly rachotiť pušky z kopca.

— Dauri! Dauri (t. j. psi kresťanskí) nás napadli! kričali Turci hlavu tratiac.

Pušky z kopca rachotily ešte silnejšie. Počula to Helena, ktorá modlila sa sopiatymi rukami. I zabľýskol jej papršlek nádeje...

*

V polianskej väži v izbe pri kaplnke ob'oky boli osvetlené. Vnútri bol baša Hasan a Štumberg.

— Tvojho posla len niet, Nemče! — netrpezlivo a rozhnevane kričal Hasan, von oblokom hľadiac do tmy na zachmúrené nebe. Ešte nesvitilo.

— A neprichodí ani Mustafa, koho som pred pol hodinou poslal, aby vyzvedal. Na moju bradu, zle som urobil, Nemče, že som ti tak veľmi dôveroval.

— Upokoj sa, vysoký bašo — odpovedal Štumberg, ačkoľvek i sám bol vo veľkom strachu — hádam sa báli víchra. Ale hľa dážď prestáva, za chvíľku príde zvesť, že je Labohar už ďaleko od Krížoviec. Mesto potom o hodinku bude naše.

— Lež čo je to za krik? Že voda? Povodeň? Ej hádam sa potok rozlial. Tečie nám ľafa zpod veže... Veď je to celé more. Nemče, kam si ma to zaviedol?!

Hasan ako besný skákal hore-dolu po izbe.

Čože robíš teraz, prekliaty Nemče, kam si ma to zaviedol? — a rozbesnený chcel zabehnúť do tábora, rozkazy dať. Vo dverách ale udrel sa s Turkom, ktorý hez seba kričal.

— Dauri! Dauri! Celé vojsko daurov ide na nás. Bega Mustafu chytili. Tu sú celkom blízko.

Hasan div nezkašiel. Priskočil k obloku. V mraku nemohol ešte nič rozeznáť, svojim dobrým ušom ale čul dupot koní...

— Dauri, dauri! — vykrikol bez seba, Zočil Štumberga, ktorý práve uniknúť chcel z izby.

— Hej, prekliaty Nemče, oklamal si ma, zradil si ma! — zahrnel na neho Hasan i vytrhol pištoľ — strelil — a Štumberg na smrť ranený padol na zem.

— Napred v mene Bom! — bolo čuť z vonka. Hrdinský podžupan Orechovský z kopca doletel so 150 husarmi. Pušky husárov zarachotily. Stráže na moste pri veži padly na zem alebo utiekly do zaplaveného tábora.

Orechovský zaujal most.

— Napred v mene Božom! — kričal zmužilý Štefko Maliak a so šesťsto Krížovčanmi pustil sa k potoku. Vypálili ich pušky. Na to odpovedaly im vresk a stonanie ranených Turkov. Nevedeli, či sa borí s vodou a či s nepriateľom. Puška rachotila za puškou. Turci padali ako muchy. Hasan baša na vraníku letel táborem.

— Naničhodníci, baby! — kričal bez seba. — Pešiáci na druhý kopec a husári nech zaujmú most!

Tureckí vojaci poslúchli. Pešiáci sa pustili do vody proti druhému kopcu. Ale neskoro. Tu ich čakal ešte silnejší oheň. Panskí vojaci, zemanía a sedliaci bili do nich ako besní. Nemeckí strelci dobre strielali. A dragóni, aby sa očistili od haňby, ktorú na nich uvalil ich vodca, zradca, hnali kone do vody, šlapali i rúbali do Turkov ako do kapusty.

— Na most, koľki môžete a ostatní preplávajte cez ootok! — kričal Hasan svojim husárom.

Tureckí vojaci bodli svoje ohnivé kone.

— Pozor! Preplávajú cez vodu! — kričal Orechovský. — Zle bude! Nepusťte ich, bratia Krížovčania. Nepusťte! Strielajte, rúbajte v mene Božom!

Bojovali zmužili občania, predsa ale dost Turkov preplávalo cez potok, jeden z najsmelejších na koni driapal sa už na vršok. Štefko to videl, z rúk jedného mäsiara vytrhol sekeru, priskočil k Turkovi a prv ako by ten bol strelil, rozčesnul mu hlavu.

— Osman beg padol! — revali husári a s koňmi plávali nazad.

Počul to i Hasán a besný ako tiger kričal:

— Na most! Útok na most!

Ale nadarmo. Orechovský rozprášil ich po zaplavenom poli. Kresťania napredovali, Už i dvere kaplnky mali v rukách.

— Iluška, sestra, oslobodená si! — kričal Štefko, prebijúc sa do kaplnky.

Ale Ilonky nebolo, dnu hrdžaly tam len dva arabské kone.

— Kdeže si, Ilonka? — skrikol zúfale.

V tom prišiel i Orechovský, chytil Štefka za plece a povedal:

— Čakaj, Štefko. Ona je niekde v tureckom tábore. Napred! Oslobodíme ju!

CHYRNIK.

Z arcibiskupstva ostrihomského. Najdôstojnejší pán knieža-primas, arcibiskup ostrihomský, skut. vnút. tajný radca dr. Ján *Csernoch* udeľovanie sviatosti birmovania na území nitrianskej stolice 26. septembra zakľúčil v obci Nyitrapásztó a vrátil sa do Ostrihoma. — Farársku synodálku zkušá 16. septembra s pochválnym úspechom v Ostrihome složili nasledujúci pp. kapláni: Michal Németh zo Šaštína, Jozef Mucha z Vrábiel, Imrich Prohászka z Holicsa, Ján Tihanyi z Nových Zámkov a Ludvik Lőrinczi z Komjatíc.

Chýry z biskupstva košického. Osvietený pán biskup dr. August Fischer-Colbrie 19. septembra v biskupskej rezidencii pre kongregáciu pánov držal hlboko poučnú prednášku, ktorú pre túže kongregáciu každý týždeň opakovať zamýšľa. V sprievode kráľovského sudcu osvietený pán biskup 22. septembra odcestoval do Szikszova, kde prehliadol napravujúci ústav pre dievčence, ktorý blahonosne účinkuje tam pod menom «Bethánia». Minulého týždňa navštívil kláštor a školu v obci Enyicke, zarovnak aj kostol a školu v obci Kisfalu a školu v šárišskej obci Tapolesány. Správa domovne sv. Jozefa opustených detí, minule na obecensťvo rozposlala verejnú prosbu o podporu tohoto ústavu Na toto poslali: grófka Rudolfová Zichy cieľom opatrovania jednej siroty na pol roka 24 korún. Emma Höffler 4 kor., istý bezmenný 2 kor. a jedna pani viacej šiat pre deti. Katolícky ženský patronáž 24. septembra vydržoval zasadnutie, na ktorom ustálený bol program zimných prác. Zápis do tunajšej dievčenskej gazdovskej školy mnišiek Ursulinek trvá od 1—5. októbra. Jozef Lojda, farár obce Bottyán, na uznanie jeho zásluh vymenovaný je za radcu biskupskej sv. stolice. Gabriel Hugák, kaplán z Homonny, s dobrým výsledkom zložil farársku zkušku.

Z biskupstva spišského. Osvietený pán biskup, skut. vnút. tajný radca dr. Alexander *Párvy*, v svojom XII. obežnom liste k podpore katolíckej tlače za tlačovú nedeľu ustanovil druhú nedeľu októbrovú (12. októbra) a túto vážnu vec vrele odporúča horlivosť a pozornosť svojich kňazov. Potom oznamuje, že 16. septembra zdarne složili farársku skúšku (synodálku): Štefan Zahuranec kaplán veľkobobrovský, Jozef Hübel kaplán Námestovský, Jozef Zasztko administrátor pucovský a Alndár Polácsik kaplán zubrohľavský. — Ondrej Háber zrieknul sa fary vikartovskej a ostane aj naďalej v Toporci.

Chýry zo Šáriša. *Prešov:* Osvietený pán biskup košický dr. August Fischer-Colbrie minule prišiel sem v sprievode svojho sekretára kanonika Štefana Hartsár a posvätil nový dom, ktorý vybudovať si dal radca biskápskej sv. stolice a bývalý professor tunajšieho katolíckeho gymnázia Štefan Kassay. Dľa kolujúcich chýrov, za grécko-katolíckeho biskupa prešovského, vymenovaný má byť dr. Štefan Novák, nateraz vychovávateľ grófskej rodiny a duchovný gr.-ktolíckeho biskupstva

munkáčskeho. Stoličný patronážsky spolok 14. septembra vydržoval tu III. ročné valné shromáždenie, ktorému predostrená bola zpráva o účinkovaní spolku. — *Lapispatak:* Minule vypukol tu oheň, pri čom zhorely 3 domy s pobočnými staviskami a s celou úrodou. Domy byly poistené, zbožie ale nie, prečo aj patriční majitelia majú značnú škodu.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? Jágorský prépošt-hanonik, správca semenišťa dr. Georg Demkó na modernú opravu tamojšieho semenišťa obetoval 120.000 korún. — Dezider Dénes kňaz veľkováradinského biskupstva veľkováradinskému ústavu sv. Jozefa poručil 40.000 korún. — Vacovský biskup gróf Karol Csáky na výstavné útraty vacovskej ľudovej školy obetoval 9000 korún. — Ondrej Bobek farár obce Garamnémeti z príležitosti svojho 25-ročného kňazského jubilea na držanie ľudových missii složil základinu 3000 korún a na podporu hlav. gymnázia v meste Léva 1400 korún. — Koloman Kránitz vysvätený biskup vo Vespríme tamojšiemu ústavu milosrdných sestier daroval 3000 korún.

Chýry zo Spiša. V Novej Vsi v dielni strojového zámočníka Juliusa Poneváča udalo sa veľké nešťastie. Ako totiž učeň Štefan Szabó plameňom dotkol sa jednej bočky, na ktorej mal opraviť obrúčky, vybušila bočka s veľkým hrmotom. Výbuch vyhodil jeden koniec bočky a vyhodená čiastka bočky ubohého chlapca hodila najprv k tokárskej lavici a potom k dverám. Učňovi zlomilo obe nohy a utrpel aj vnútri tela ťažké úrazy, následkom ktorých hneď dokonal. Druhý učeň, ktorý Szabóvi pomáhal, utrpel len ľahké úrazy. — V Jarembine 18. septembra pustošil hrozný oheň, ktorý povstal o poljednej popoludní v jednej stodole údajne z nepozornosti a rozšíril sa ohromnou rýchlosťou tak, že behom krátkeho času zhorelo 67 domov, 68 plných stodol a asi 130 pobočných stavísk. V ohni zahynulo 26 ošípaných, jedna krava, viac teliat a moc hydiny. Zhorela i fara a potravný spolok so všetkým tovarom. Bieda je hrozná. 420 ľudí ostalo bez prístrešia, bo drevené domy zhorely na prach a ľudia nemajú čo do úst položiť. Ubohí potrebujú rýchlu pomoc. Škoda obnáša 600 tisíc korún a len štyria boli assekurovaní. Ľudia Boží, dajteže si vaše domy, zbožie a potravu zaraz assekurovať, aby ste sa včas nehody nestali úplnými zobrákmi, ako tí polutovaniahodní Jarembinčania. V Podhradí 18. sept. večer zhorely tri domy. — Náš stoličný výbor 8. októbra drží jasenné zasadnutie. — Kapitáni našich mest ohľadom cholery, ktorá sa na viacerých miestach Hornouhorska zjavila, nariadili, aby sa ktým, ktorí ochorejú za príznakov cholery, zaraz zavolať lekár, aby sa z dvorov vynášal hnoj, aby sa záchody školské a verejných miestností desinfikovali, aby v obchodoch niektoré potraviny ako múka, lekvár, bryndza a ovocia byly zakryté, aby sa v krémach poháre po upotrebovaní zaraz vypláchly a zakázané sú v krémach tanečné zábavy. Podžupan na vedomie dať všetkým obyvateľom stolice, že v Šáriši zakázané sú

všetky jarmoky. — Kézmarskú štátnu tkačskú školu v tomto roku navštevuje 26 chlapcov a textilný naukobeň má 8 posluchačov. Levočské katolícke hlavné gymnázium teraz má 204 žiakov a podolinské katolícke hlavné gymnázium piaristov, v ktorom tohoto školského roku otvorila sa siedma trieda, 171, v siedmej triede je ich 18. — V Haligovciach na uprázdnenú r. k. učiteľskú stanicu vyvolili Antona Heisza a v Mafašovciach na druhú učiteľskú stanicu vyvolili Antona Kolodzeyho. — V Smokovciach doteraz bolo 4855 a v Tátraszépaku 2365 kúpeľných hostí. — 20. septembra nastal zase daždivý a chladný čas. Gazdovia sú veľmi ustarostení, bo vo vrchovatých krajoch stolice stojí ešte moc zbožia na koreni a mnohé ovse sú ešte zelené. Zemiakov je veľmi mnoho zhnitých.

Nové 20-korunové banknoty. Úradný časopis minule uverejnil nariadenie finančného ministra, v ktorom minister berie v známosť, že Rakúsko-uhorská banka vtiahne doterajšie 20-korunové banknoty a namiesto nich vypustí nové s dátumom 2. januára r. 1913. Nové banknoty už 29. septembra boli pustené do obehu. Banknoty, ktoré teraz budú vtiabnuté, dňa 2. januára r. 1907. boli pustené do obehu a počnúc od 2. januára r. 1914. budú vťahované z obehu. Nové banknoty majú novú podobu a nový nákras. Dĺžka banknot obnáša 150 a šírka 60 millimetrov. Maďarská strana banknot čo do nákrasu i čo do farvy líši sa od nemeckej strany. Na maďarskej strane zamieňajú sa farvy modrá, biela, červená a zelená. Pravú vrchnú časť banknot ozdobuje ženská hlava. Cieľom občasného vydávania nových banknot je obťaženie ich falšovaním. Nové banknoty ľahšie bude možno falšovať, ako dosavadné. Inej zmeny nám ani nové banknoty neprinesú, lebo ani týchto nebude viac, ako bolo dosavadných a veru komu sa ne dostávalo z dosavadných, ten veru ani týchto nových nebude mať, zvlášte keď ešte dlho v Uhorsku panovať budú mungovci.

Zlatá omša. Jozef Janecz, dekan a farár vo Vágváralji dňa 21. septembra slúžil svoju zlatú omšu 50 ročného svojho kňazského účinkovania. Jeho manuduktor bol Jozef Mendl, dekan a farár papradňanský. Prítomní boli všetci kňazi z dekanátu, tak aj zo susedného dištriktu a široké obecenstvo. Jubilanta telegrafične pozdravili: osvietený pán biskup nitriansky gróf Vilhelm Batthyány, gróf Karol Majláth, sedmohradský biskup, a iní.

Slnko a hviezdy dakedy boli dostatočné k označeniu času, včel ale všetko na minutu musí ísť, preto aj každý potrebuje dobré, spoľahlivé hodinky. To ale nemôžu byť plechové, falošne chodiace hodinky so zlým zátvorom, ktoré hneď a hneď sú zaprášené a ostanú stáť. Zarovnak nemôžu to byť bazar hodinky za 3 koruny. Spoľahlivé včkové hodinky sú len presne repasované, na sekundu chodiace švajciarske. Svetochýrny vývozný dom H. Suttner v Laibachu číslo 705. má vlastnú protokolovanú dielňu na hodinky vo Švajciar

sku, ďalej má hlavné zastupiteľstvo «Zenith» dielne na hodiny, je teda skutočným prameňom švajciarskych hodín. Kto vôbec objednať si chce hodiny, tovar zo zlata striebra, nech si žiada. obrázkový cenník, ktorý každému ochotne pošle H. Suttner, Laibach 705.

Ba až do Ameriky sa musí niečo zasielať, čo není inde k dostaniu, ako v našej vlasti. Keď sa odplati jednu vec tak ďaleko za more zaslať tak zaiste musí byť toho obzvlášť hodna. Aj čitatelia zaiste budú chcieť vedieť, ako sa nazýva táto cenná vec, ktorá sa z nášeho mocnárstva až za more zasielať musí, lebo sa len tu dorába a preto, že bez nej ľudia ani v Amerike nechcu byť. Tak teda Vám to chceme prezradiť: Je to Fellerov bolesti utišujúci Elsa Fluid od lekárniky E. V. Fellerovej v Stubici Kostolná-ul. č. 18. (Záhrebská stolica) ktorý aj v Amerike má mnohých priateľov a ktorého 12 malých alebo 6 dvojitého alebo 2 špeciálne sklenice stoja franko len 5 kor., do Ameriky 9 duplovaných sklenic 2¼ dolára.

Zo Spišskej Magury.

Pochválen Pán Ježiš Kristus! Ctený pán Redaktor! Ráče prosím uverejniť tento dopis v našom milom «Kresfane».

Všetkým cteným Magurčanom dávam na vedomie, že náš starovešský katolícky advokát dr. Béla *Licskó* svoju kanceláriu preložil do susedstva Gallikovského sklepu (číslo 8). Znovu upozorňujem všetkých aj na to, že pán *Licskó* pre celú Maguru spolu aj advokátom je Katolíckej Ludovej Jednoty. Svoj k svojmu!

Franc Klein, farár richvaldský.

Zo Spiša.

Pochválen Pán Ježiš Kristus. Ctený pán Redaktor! Ráče prosím uverejniť týchto pár riadkov v našom milom «Kresfane».

Administratívny výbor našej stolice 9. septembra vydržoval mesačné zasadnutie. Stoličný hlavný zverolekár oznámil, že koncom augusta ružovou nemocou ošípané nakazené boli v 65 obciach; na vedomie dal aj to, že v mesiaci auguste veľmi slabý bol lichvací obchod pre nedostatok kupocov: na železnici odviezli do iných krajov Uhorska len 2 kusy rožného statku do cudzozemska ale 27 kusov rožného statku, 2 ovce a 59 ošípaných.

Gazdovský dozorca oznámil, že následkom premohej vlhkosti hnijú zemiaky; žito a jarec dačo zdražely, cena ovsa ale klesla.

Stoličný výborník

Friedrich Karol Hagenauer

kostolných obrazov maliar na skle.

Budapest, VIII., Gólya-u. 44. sz.

Stará spoľahlivá katolícka firma! — Ochotne poslúži s cennými rozvrhmi!

ANEKDOTY.

Priateľ dietok.

- Vďaka, pán Mlynár, vám sú veľmi neprijemné dietky, ktoré plačú?
 — Horkyže, práve naopak, rád mám, keď plačú.
 — No, nehovorte.
 — Áno, lebo ich vtedy hneď vynesú z izby.

Z vlastnej zkušnosti.

- Host: No, čo mi odporúčate, pán hostinský?
 Hostinský: Výtečný guláš, práve teraz ho dohotovili, je celkom čerstvý.
 Host: Ja gulášu nedôverujem.
 Hostinský: Prečo?
 Host: Lebo som aj ja hostinský.

Obľahčujúca príčina.

- Šéf (ku pomocníkovi, ktorý pozde prišiel): Počujete, Mayer, deväť hodín už minulo. Prečo ste sa opozdil. Čím sa môžete vyhovoriť? Hádám ste zaspal?
 Pomocník: Žiaľbohu áno, ale prosím vás pán šéf, len o obchode sa mi snívalo.

Zadovažujte predplatiteľov pre «Krešťana!»

Odkazy redakcie.

J. K. F. Otázočné noviny volajú sa «Népujság». Adresa vydavateľstva je: Budapešť IV. Ferenc József-rakpart 27. číslo. — M. K. P. Vašmu: pánu farárovi máte byť povďačný, bo sa aj o to stará, aby ste bol múdrejší.

PODIVNÉ LACNÉ PLOTY

Domáce dôroby!

Zriedkavej jakosti.

Veľmi ľahko k upotrebeniu.

Nepočítané listy uznania dokazujú patentovaného

Hungária-pletiva z drótu

nedostížiteľnú zvláštnosť.

Dôrob z cinkovaného drótu. — Zabarviť netreba. Cena štvorcovho metra od 32 hal. vyšej.

K objednaníu u vylučného dorabateľ'a:

Alexander Haidekker

Dielňa pletiva a plotov z drótu

Budapešť, VIII., Űllői-ut 48/60. sz.

Výhodná, správna a rýchla výsluha. Obrázkový cenník franco zdarma.

DOSTIŽNÝ BUDÍČEK

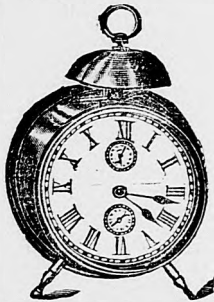
4770 číslo. Chodí v každom postavení v zátvore z nikla alebo z červenej mosadze s ocelovým zvonkom pevného čistého hlasu cena K 3.90.

4776 číslo. S duplovaným zvonkom veľmi pevného čistého hlasu s presným chodením cena K 5.40.

4774 č. vyobrazenia «Perfection» hodiny Junghaus dorob, v zátvore z nikla alebo z mosadze s peknou duplovanou hlasnou zvukohrou 20 1/4 centim. výšky cena K 7.—

Hlavný cenník s 5000 vyobrazeniami. Objednať možno v osade vývozného domu

Hanns Konrad Budapešť, 280. Rákóczi-ut 8. N. K. na I. poschodí. 3

Lacné, dobré, strieborné hodinky.

K 8.40

Prisbežiteľný dar bhlaphom 5129. číslo. **Opravdove strieborné** remontoar hodinky s odznakom uh. kráľ. punsového úradu, s emailovaným číselníkom, presne vyprobované. Cena K 8.40. 5130 číslo. Tieže, lepšieho, pevnejšieho, vyhotovenia pre mužských K 9.40. 5140 číslo. Strilhorné hodinky pre mužských s duplovanou pokrývkou K 12.40. 5141 číslo. Lepšieho vyhotovenia presne vyprobované hodinky K 13.40 Za každé hodinky 3 ročná záruka. Rozposielanie s poštovou dobierkou.

HANNS KONRAD,
 prvej dielne hodín
 budapešťanská osada,

Budapešť, 280, Rákóczi-ut 8. N. K. na I. poschodí.

Hlavný cenník s 5000 vyobrazeniami zdarma. 6

Oznamy prijíma
 administracia

„Krešťan“

BUDAPEŠT

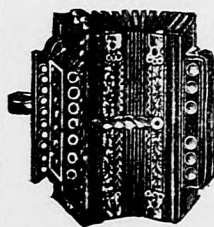
Szentkirályi-utca 28.

Dobré harmoniky K 5.—

Odpredané viacej ako 200.000.

Žia dne riziko

Zámena povolená alebo návrat peňazi.

Číslo 300 3/4 10 tastiek, 2 registre 28 hlasov, veľkosť 24x12 cm K 5.—
 Číslo 654 3/4 8 tastiek 1 register 24 hlasov, veľkosť 24x14 cm. K 5.40
 Číslo 305 3/4 10 tastiek 2 registre 50 hlasov, veľkosť 26x14 cm. K 6.40
 Číslo 663 1/4 10 tastiek 2 registre 50 hlasov, veľkosť 31x15 cm. K 8.60
 Číslo 685/2 10 tastiek 2 registre 50 hlasov, veľkosť 28x16 cm. K 9.50
 Školka k samoučbeniu na každej harmonike zdarma.
 Zasiela s poštovou dobierkou c. a k. dvorný zásielca

HANNS KONRAD, Vývozný dom
 hudobných nástrojov
 Brüx číslo 5196. (Čechy).

Hlavný cenník so 4000 vyobrazeniami na žiadosť posla sa každemu franco a zdarma.

Pred každým majú prednosť moje prima
 solingenské britvy.

Za každú odo mňa kúpenú britvu prevezmem úplnú záruku, lebo sú všetky z najlepšej ocele kované, na ostro obľahnuté, k upotrebeniu hotové. Každá britva v pošte bude zaslaná. Č. 8701. s rúčkou na čierne vyhladenou na 1/4 dute, 4/8 široká K 1.70. Č. 8702. s rúčkou na čierne vyhladenou na 1/2 dute, 4/8 široká K 2.20. Č. 8703. s rúčkou na čierne vyhladenou na 3/4 dute, 4/8 široká K 2.50. Č. 8711. s rúčkou na čierne vyhladenou na 1/1 dute, 4/8 široká K 3.60. «Graziosa» britva, zvlášte pánom holičom ju možno odporúčať. — Zapáčená ochranná známka! Možno najst len u mojej firmy! Č. 22. s rúčkou na čierne vyhladenou, nôž 4/8 široký, na 1/4 dute brúsený K 2.—. Č. 26. s rúčkou na čierne vyhladenou, nôž 4/8 široký na 1/2 dute brúsený K 2.90. Risika niet! Objednávky vybavuje na dobierku alebo za vopred poslaný obnos. Vývozný dom čís. kráľ. dvorného líferanta **HANNS KONRAD** Brüx č. 5197. (Čechy). Hlavný cenník so 4000 vyobrazeniami zdarma a franco.

Vážna vec

je udržať si zdravie. Človek môže roky svojho živobytia vesele a v zdraví prežiť a sviežim zostať až do vysokého veku, keď nastupujúce bolesti a neduhy, ktoré pochádzajú z prievanu, prechladnutia alebo vlhkosti ako sú ku pr. lámka, hostec, neuralgia, boľenie hlavy, zubov a uší, hučanie v ušiach, slabosť zraku, trasenie v tele, prešinitia, boľenie chrbta, pichanie v bokoch, trhanie v údoch, pichanie v pleciah atď. sa odstráni Fellerovým boľosti utišujúcim «Elsa-Fluidom». Tento zotavuje, osvežuje pomocou jeho predísť môžeme kašľu, nátku, zachrípnutie, boľeniu hrdla, obtížnosťam pri prežieraní, boľeniu prsú a iným rôznym nemociam. Mnohí lekári odporúčajú a chvália «Elsa-Fluid» v početných uznania plných dopisoch. My sami užívame Fellerov Elsa-Fluid, by sme mohli dosiahnuť zdravý spánok, silné nervy, pevné svaly a zdravý obeh krvi a môžeme ho čo najvрейšie odporúčať. Má sa objednať u lekárnik E. V. Feller v Stubici Kostolná-ul. č. 18. (Záhrebská stolica). 12 malých alebo 6 dvojítých alebo 2 špeciálne sklenice za 5 kor. franko, 24 malých alebo 12 dvojítých alebo 4 špeciálne sklenice za 8 kor. 60 hal. franko, 60 malých alebo 30 dvojítých alebo 10 špeciálnych skleníc za 20 kor. franko.

Proti boľeniu žalúdka, poruche v trávení, zmenšenej činnosti čriev a zápe účinkujú rýchle a iste Fellerove prečisťujúce «Elsa-pilulky», povzbudzujú chuť, utišujú krče, riadia stolicu, zlepšujú krv a nemajú okrem toho žiaden nepríjemný účinok. 6 škatuliek zasiela za 4 kor. franko lekárnik E. V. Feller, v Stubici Kostolná-ul. č. 18. (Záhrebská stolica). Ponevác sú mnohé bezcenné napodobeniny, musíme dobre dať pozor, aby adresa bola vždy správna. Len pravé Elsa výrobky boli vysokými vyznamenaniami v celom svete poctené.

Pýcha

roľníka je chov jeho dobytka, lebo ten svedčí o tom, čo je v stave a čo vie. Mnohí roľníci ale nevedia, že na udržanie zdravia koní, na dosiahnutie rýchleho pribývania na váhe pri krmných kusoch, na zväčšenie nesenia vajec pri sliepkach a na zlepšenie dojiva u kráv je potrebné pridávať Fellerov výživný prach pre dobytok so zn. «Elsa». Tisíc roľníkov ho upotrebuju, lebo tento zvyšuje chuť k žraniu, napomáha trávenie, zmožňuje najlepšie využívať krm, pomáha predísť moru a zosilňuje kosti, žalúdok a svaly. 5 škatúl stoja K 5.—, 1 škatula, ako pribal K 1.—, len pravý u lekárnik E. V. Feller, Stubica Kostolná-ul. č. 18. (Záhrebská stolica.)

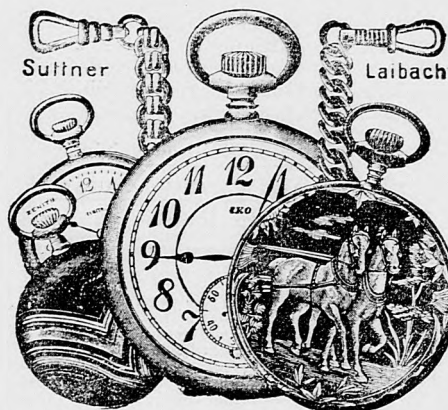
Právo máme

za naše peniaze žiadať na minútu presne chodiace, proti prachu pevne zatvorené, spoľahlivé švajciarske hodiny, toto naše právo aj bránime si najlepšie len vtedy, keď obrátíme sa na starodávnu, všestranej dôvery účastnú,

svetochýrnu firmu **H. SUTTNER** Laibach 705. číslo

Pýtajte si obrázkový hlavný cenník zdarma a franko.

Má vlastnú protokollovanú dielňu vo Svajciarsku s ochr. známku «koo».

Hlavné zastupiteľstvo švaj. «Zenith» dielne na hodiny. Pôvodné fabr. ceny.

Hodinky

410. č. Privilegované nikel-rozkopf hodiny, so strojom 36 hod. chodiacim, s emailovaným číselníkom K 4.10.
518. č. Tenké nikel-cyl.-remontoár hodinky s pevným strojom ... K 7.50.
101. č. Strieborné anker-rem., tenké hodinky s postriebným alebo pozláteným číselníkom ... K 11.—.

Prstienky

1049. č. Prstienky pre pánov z nového zlata ... K 3.60.
14 kar. zlatý prsten K 7.70.
1047. č. Prstienky pre pánov s peknými kameňami z nového zlata ... K 5.—.
2382. č. Elegantné prstienky pre ženské, s fajnými peknými kameňami ... K 10.—.

550. číslo. Hodinkové retiazky niklové pre panie, pekného vyhotovenia ... K 1.70
Tieže zo striebra s prsteňom k zatahnutiu K 5.90

1204. číslo. Budiček hodiny v niklovom zátvore, so zvláštnym anker-strojom, najfajnejšej jakosti 20 cm. vysoký, s ručičkou dátum mesiaca označujúcou ... K 5.—

1371. číslo. Hodiny s kukučkou, v pekne rezanej truhlici, s pevným strojom, s kukučkou, ohlasujúcu hodiny a polhodiny a s bijúcim strojom, s pondusami ... K 9.75
Na to závdavok ... K 2.—

1362. číslo. Hodiny na stenu, s bijúcim strojom, s číselníkom zo skla, k natiahnutiu retiazkami, s 2 pondusami, 30 cm. priemeru ... K 5.95
Na to závdavok ... K 2.—

Rozposielanie s poštovou dobiereou alebo pri voprednom doposlaní peňazi. Zamenenie nezodpovedného tovaru alebo navrátenie peňazi.

Zvláštny pozor na adresu: H. SUTTNER, Laibach 705. č.

Retiazky

2324. číslo. Amerikánska dubľé retiazka k obtiahnutiu ... K 5.50.
3323. číslo. 14 karátová pancielová zlatá retiazka k obtiahnutiu ... K 20.—.
865. č. Strieborná retiazka na hodinky, 30 grammov ťažká ... K 4.40.
851. č. 50 gr. ťažká K 8.—.

Záušnice

1081. číslo. Pozlátené strieborné ... K 2.40.
14 kar. zlaté ... K 6.70
6. číslo. S peknými opál kameňami a s patent zátvorem zo 14 kar. zlata K 7.—.
8. číslo. Dubľé-kreol záušnice K 1.50, K 1.80, z opravdového zlata ... K 3.80.

